

z p r a v o d a j

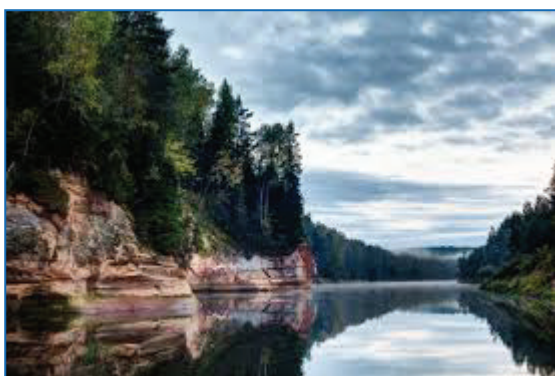
XXVI. ročník

5
2015

TÉMA

- 2 Editorial
Staré názvy řek podle Ottova slovníku naučného a časopisu Naše řeč; slušná či důstojná práce v EU.
- 3 Z terminologie Cedefopu 40
social cohesion; social dialogue; social inclusion; social partners
- 5 Měření kvality zaměstnání v zájmu podpory způsobilostí mladých Evropanů
Kvalita zaměstnání a slušná nebo důstojná práce.
- 6 Účinnější odborné vzdělávání a příprava pro lepší život občanů
Monitorovací zpráva Cedefopu 2015.
- 9 Vícejazyčnost zlepšuje fungování mozku
Výzkumy dvou amerických univerzit.
- 10 Akademizace, nebo profesní směřování?
Mezinárodní vývoj v oblasti terciárního vzdělávání podle OECD.
- 12 Doplnění kvalifikace a závěrečná zkouška
Dodatečné poskytování kvalifikace zaměřené na závěrečnou zkoušku v Německu.
- 14 Jak udržitelná je fotovoltaická solární energie?
Z Low-Tech Magazine.
- 14 Co nového v časopisech
Bref du Céreq, 2015, č. 332, 334.
- 15 Nové knihy v knihovně
Občanské ctnosti; Adult education; Psychologie; Otázka demokracie; Causa Emil Hácha.
- 16 Zajímavé internetové adresy
Památník J. A. Komenského ve Fulneku; Cedefop Country Data; Národní park Gauja; Kde jsou nejlepší školy na světě podle OECD.

Editorial

Na obrázku je lotyšská řeka Gauja, podle níž se jmenuje současný přírodní park. Při hledání řeky v Ottově slovníku naučném (1888) jsme objevili velmi zajímavé heslo, které se týká řek obecně, a proto ho tu uvádíme celé: „Aa, starohornoněmecky -aha, později -ahe, ache, lat. aqua = gotsky ahva, slov. ava (Vltava, Sázava), skrt. ap, apa, pers. áb, znamená vodu; jest také

koncovkou mnohých místních jmen, jako Fulda (Fuldaha), Gotha (Gothaha), a jménem asi 40 řek a říček evropských, z nichž tyto jsou značnější: ve Francii 1) ř. v dep. Pas de Calais, 82 km dlouhá, teče kolem Saint-Omeru, kde stává se splavnou a vtéká do Severního moře dvěma rameny u Dünkirch a Gravelin. V Nizozemí 2) v prov. groninzské, splavná ř. vycházející z bourtanžského vřesoviště, ústí má v Dollartu; 3) v sev. Brabantě, též Aade zvaná, spojuje se u Hertogenbosche s Dommelou; ve Švýcarsku 4) Sarnská A. v kantoně Unterwalden spojuje jezera Sarnské a Vierwaldstättské; 5) jiný přítok Vierwaldstättského jezera v témž kantoně v údolí Engelberském. V Rusku 6) pobřežní ř. Kuronská A. vycházející ze spojení Němna a Muly u města Bausku, dělí se u Mitavy a jedno ramě vpadá do Balt. m., druhé, Bolderaa zvané, do Dviny; 7) Livonská A., též Treidernaa, lotyšsky Gauja, starorusky Gojva, značná ř. 230 km dlouhá, počíná se v okr. vendenském, teče kolem Vendenu a Volmaru a vpadá do Řížského zálivu.“

Pokud vás zaujal název řeky Němen, protože připomíná Německo, nejste sami. Pro časopis Naše řeč (č. 2/1982) o něm Jan Petr napsal článek Řeka Němen, blízko Němenu, nebo Němnu. Autor v článku mimo jiné uvádí: „Český název řeky Němen byl přejat z polštiny, v níž se skloňuje Niemen, 2. p. Niemna. Pociťuje se zde -e- v koncové slabice jako pohyblivé, podobně je tomu v běloruském a ukrajinském názvu této řeky (není tomu tak v ruštině, srov. Neman-Nemana). Tato polská výpůjčka se rozšířila v češtině až poč. XIX. století, v době našeho národního obrození, kdy se soustavně hledaly – a to na odpovídající vědecké úrovni – současné i starší slovansko-litevské vztahy ve všech oblastech existence těchto dvou blízkých etnik. Naši slavisté se začali živě zajímat o litevský jazyk a litevskou kulturu. F. L. Čelakovský v překladech litevských lidových písní z r. 1827, pořázených podle Rézovy sbírky Dainos (1825), užil názvu řeky Němenka (Běž, běž, lodíčko, po bystré Němence, 95) a odtud se uvádí jako jediný příklad v Jungmannově česko-německém slovníku (II. díl, 1836, s. 674).“ Tak to byl historický jazykový koutek.

V současném jazykovém koutku můžeme uvažovat o překladu anglického termínu *decent work* (slušná, dobrá práce), francouzsky *travail décent* (slušná, vhodná práce), německy *menschenwürdige Arbeit* (lidsky důstojná práce). V polštině existují dva výrazy *przyczwoita praca* a *godziwa praca* (slušná práce) nebo *godna praca* (důstojná práce). Švédsky je to *anständiga arbetsförhållanden* (slušné pracovní podmínky), dánsky *meningsfylt arbejde* (smysluplná práce), slovensky *dôstojná práca*, slovinsky *dostojne delo*. V českých překladech dokumentů EU se používá termín *slušná práce i důstojná práce*, popř. *slušné či důstojné pracovní podmínky* – viz článek na s. 5.

V rubrice Nové knihy v knihovně jsou některé knihy starší, ne však „znovuobjevené“. Jsou to knihy jen „objevené“ nebo darované, které mohou zaujmout někoho, kdo si je půjčt. V knihovně je to bezpečnější. Jak radí Anatole France: „Nikdy nepůjčuj knihy, protože ti je nikdo nevrátí. Jediné knihy v mé knihovně jsou ty, které mi půjčili jiní.“ AK

Z terminologie Cedefopu 40

Tento díl obsahuje 4 hesla začínající anglickým adjektivem *social*.

109

social cohesion

Degree to which different groups in a society can live together and share common values.

Comments:

- social cohesion requires low degrees of social exclusion, intra-community cooperation and solidarity across communities and social groups;
- social cohesion goes beyond the level of economic homogeneity (rate of employment, salary scale, access to health and education, housing); it is also linked to the level of social inclusion;
- Jenson (1998) identified five dimensions to social cohesion:

1. belonging – isolation: that means shared values, identity, feelings of commitment;
2. inclusion – exclusion (access to welfare);
3. participation – non-involvement (in civil society);
4. recognition – rejection of differences (in a pluralistic society);
5. legitimacy – illegitimacy (trust and respect to institutions).

Source: Cedefop, 2008; Jenson, 1998.

sozialer Zusammenhalt / gesellschaftlicher Zusammenhalt

Umfang, in dem unterschiedliche Gruppen in einer Gesellschaft zusammenleben und gemeinsame Werte teilen können.

Anmerkungen:

- Voraussetzung für sozialen oder gesellschaftlichen Zusammenhalt ist ein geringes Maß an sozialer Ausgrenzung, die Zusammenarbeit der verschiedenen Gemeinschaften sowie Solidarität zwischen den Gemeinschaften und gesellschaftlichen Gruppen;
- Sozialer Zusammenhalt bemisst sich nicht allein an wirtschaftlicher Homogenität (Beschäftigungsquote, Lohn und Gehaltsniveau, Zugang zu Gesundheitsversorgung, Bildung und Wohnung), sondern hängt auch mit dem Grad an sozialer Inklusion zusammen;
- Jenson (1998) zeigt fünf Dimensionen des sozialen Zusammenhalts auf:
 1. Zugehörigkeit – Isolation (gemeinsame Werte, Identität, Solidargefühl);
 2. Inklusion – Exklusion (Zugang zu Wohlstand);
 3. Teilhabe – nicht-Teilhabe (an der Zivilgesellschaft);
 4. Anerkennung – Ablehnung von Andersartigkeit (in einer pluralistischen Gesellschaft);

5. Legitimität – fehlende Legitimität (Vertrauen zu und Achtung der Institutionen).

Quelle: Cedefop, 2008; Jenson, 1998.

cohésion sociale

Degré auquel les différents groupes d'une société peuvent vivre ensemble et partager les mêmes valeurs.

Notes:

- la cohésion sociale nécessite un faible niveau d'exclusion sociale, une coopération intracommunautaire et une solidarité entre les communautés et les groupes sociaux;
- la cohésion sociale ne se limite pas à l'homogénéité économique (taux d'emploi, échelle des salaires, accès à la santé et à l'éducation, logement); il est également lié au niveau d'intégration sociale;
- Jenson (1998) identifie cinq dimensions dans la cohésion sociale:

1. appartenance – isolement: valeurs partagées, identité, sentiment d'engagement;
2. insertion – exclusion (accès aux services);
3. participation – passivité (dans la société civile);
4. reconnaissance – rejet des différences (dans une société pluraliste);
5. légitimité – illégitimité (confiance dans les – et respect des – institutions).

Source: Cedefop, 2008; Jenson, 1998.

sociální soudržnost

Míra, do níž různé skupiny ve společnosti mohou žít pospolu a sdílet společné hodnoty.

Poznámky:

- sociální soudržnost vyžaduje nízký stupeň sociálního vylučování, spolupráci uvnitř společnosti a solidaritu uvnitř společenství a mezi společenskými skupinami;
- sociální soudržnost není omezena jen ekonomickou homogeností (mírou zaměstnanosti, platovou stupnicí, přístupem ke zdravotnictví, vzdělávání a bydlení); je také spojena s mírou sociální inkluze;
- Jenson (1998) identifikoval pět dimenzí sociální soudržnosti:
 1. sounáležitost – izolaci: to znamená sdílené hodnoty, identitu, pocit angažovanosti;
 2. inkluze – vyloučení (přístup ke službám);
 3. podílení se – nepodílení se (na občanské společnosti);
 4. uznání – odmítání rozdílů (v pluralistické společnosti);
 5. zákonnost – nezákonnost (důvěra v instituce a respekt k nim).

social dialogue

Process of exchange between social partners to promote consultation and collective bargaining.

Comments:

- social dialogue can be bipartite (involving representatives of workers and employers) or tripartite (also involving public authorities and/or representatives of civil society, NGOs, etc.);
- social dialogue can take place at various levels (company, sectoral / cross-sectoral and local / regional / national / transnational);
- at international level, social dialogue can be bilateral, trilateral or multilateral, according to number of countries involved.

Source: Cedefop, 2004.

sozialer Dialog

Bezeichnet einen Prozess des Austauschs zwischen den Sozialpartnern zur Förderung der gegenseitigen Konsultation und der Tarifverhandlungen.

Anmerkung:

- ein sozialer Dialog ist in Form eines zweiseitigen Dialogs (zwischen Arbeitnehmer- und Arbeitgebervertretern) oder eines dreiseitigen Dialogs möglich (an dem dann auch staatliche Stellen und/oder Vertreter der Zivilgesellschaft, NRO usw. beteiligt sind);
- ein sozialer Dialog kann auf unterschiedlichen Ebenen stattfinden (auf betrieblicher / sektoraler / sektorenübergreifender sowie auf lokaler / regionaler / nationaler / länderübergreifender Ebene);
- auf internationaler Ebene ist der soziale Dialog – abhängig von der Zahl der beteiligten Länder – bilateral, trilateral oder multilateral.

Quelle: Cedefop, 2004.

dialogue social

Un processus d'échange entre les partenaires sociaux destiné à encourager la consultation et les négociations collectives.

Notes:

- le dialogue social peut être bipartite (associant les représentants des travailleurs et des employeurs) ou tripartite (associant également les pouvoirs publics et/ou les représentants de la société civile, des ONG, etc.);
- le dialogue social peut avoir lieu à différents niveaux (entreprise, secteur / niveau interprofessionnel ou local / régional / national / transnational);
- au niveau international, le dialogue social peut être bilatéral, trilatéral ou multilatéral selon le nombre de pays associés.

Source: Cedefop, 2004.

sociální dialog

Proces diskuse mezi sociálními partnery podporující konzultace a kolektivní vyjednávání.

Poznámky:

- sociální dialog může být dvoustranný (zahrnující zástupce pracovníků a zaměstnavatelů) nebo trojstranný (zahrnující také veřejné úřady a/nebo zástupce občanské společnosti, nevládní organizace apod.);
- sociální dialog může probíhat na různých úrovních (podnikové, sektorové / mezisektorové a místní / regionální / národní / mezinárodní);
- sociální dialog na mezinárodní úrovni může být dvojstranný, trojstranný nebo mnohostranný podle počtu zúčastněných zemí.

social inclusion

Integration of individuals – or groups of individuals – into society as citizens or as members of various public social networks. Social inclusion is fundamentally rooted in economic or labour market inclusion.

Source: Cedefop, 2004.

soziale Inklusion

Die Eingliederung von Einzelpersonen oder Personengruppen in die Gesellschaft, als Bürger oder als Mitglieder verschiedener öffentlicher sozialer Netzwerke. Soziale Inklusion hängt grundlegend mit der Eingliederung in den Arbeitsmarkt und wirtschaftlicher Eingliederung zusammen.

Quelle: Cedefop, 2004.

insertion sociale / intégration sociale

L'insertion dans la société des individus – ou des groupes – en tant que citoyens ou membres de différents réseaux sociaux. L'insertion sociale est profondément liée à l'insertion économique et professionnelle.

Source: Cedefop, 2004.

sociální inkluze

Integrace osob – nebo skupin osob – do společnosti jako občanů nebo jako členů různých veřejných sociálních sítí. Sociální inkluze je silně svázána s ekonomickou inkluzí nebo s inkluzí do trhu práce.

social partners

Employers' associations and trade unions forming the two sides of social dialogue.

Comments:

- the concept of 'social partner' originates in France and Germany and was subsequently taken up in EU circles;
- tripartite social dialogue also involves public authorities and/or representatives of civil society, NGOs, etc.

Source: Cedefop, 2008.

Sozialpartner

Bezeichnet die Arbeitgeberverbände und die Gewerkschaften, welche die zwei Parteien des sozialen Dialogs bilden.

Anmerkung:

▪ das Konzept der „Sozialpartner“ entstand zunächst in Frankreich und Deutschland und entwickelte sich dann zum Bestandteil der Begrifflichkeit auf EU-Ebene;

▪ der dreiseitige soziale Dialog bezieht auch Behörden und/oder Vertreter der Zivilgesellschaft, NRO usw. ein.
Quelle: Cedefop, 2008.

partenaires sociaux

Les organisations représentatives des employeurs et des syndicats participant au dialogue social.

Notes:

▪ le concept de 'partenaire sociaux' est apparu d'abord en France et en Allemagne; il fait désormais partie du vocabulaire européen;

▪ le dialogue social tripartite associe également les pouvoirs publics ainsi que les représentants de la société civile, les ONG, etc.

Source: Cedefop, 2008.

sociální partneři

Sdružení zaměstnavatelů a odborových svazů tvořící dvě strany sociálního dialogu.

Poznámky:

▪ pojetí „sociálního partnera“ pochází z Francie a z Německa a bylo následně převzato do slovníku EU;

▪ trojstranný sociální dialog také zahrnuje veřejné úřady a/nebo zástupce občanské společnosti, nevládní organizace apod.

AK

Pramen:

CEDEFOP. *Terminology of European education and training policy : a selection of 130 key terms.*

Luxembourg : Publications Office of the European Communities, 2014. 331 s.

ISBN 978-92-896-1165-7

http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/4117_en.pdf

Měření kvality zaměstnání v zájmu podpory způsobilostí mladých Evropanů

Kvalita zaměstnání je součástí cílů Evropské strategie zaměstnanosti a přistupovalo se k ní různými způsoby. Členské státy jednaly na summitu v bruselské čtvrti Laeken (2001) o tom, jak společně definovat indikátory kvality zaměstnání. Podobným problémem je definování *slušné práce*¹, kterou vyzdvihuje Mezinárodní úřad práce (BIT, ILO), agenda Evropského odborového institutu (ETUI) a nedávná iniciativa OECD, která v roce 2013 zahájila program analýzy zaměřený na kvalitu zaměstnání.

Kvalita zaměstnání se posuzuje hlavně z hlediska rozvoje způsobilostí. V tomto přístupu, inspirovaném pracemi Amartya Sena² (nositele Nobelovy ceny za ekonomii), je důležité posilovat skutečnou svobodu mladých lidí zastávat zaměstnání, kterého si váží. Mít způsobilost totiž znamená mít skutečnou svobodu dělat to, o čem se usiluje. Cesta k zamýšlenému zlepšení kvality zaměstnání tak z tohoto hlediska vede přes rozvíjení dvou protilehlých stran svobody – na jedné straně možnosti lidí jednat a na straně druhé mít svobodu volby.

Šlo zde tedy o to, změnit zaměření a nabídnout jediný pohled na kvalitu zaměstnání v zájmu způsobilostí. Použijeme-li však individuální údaje, s nimiž se u tohoto přístupu nepočítalo, vyplývá z nich, že je obtížné odhalit prostor možností mladých Evropanů. Je mnohem jednodušší získat patřičné informace o omezeních a překážkách jejich svobodného výběru než představu o skutečném rozsahu jejich svobod.

Známkou špatné kvality zaměstnání je, že není příliš příznivé pro rozvíjení způsobilostí. Označuje se zkratkou CaUJI – *Capability Unfriendly Job Index*. Je vytvořena na

základě škály indikátorů evropského šetření pracovních sil³, které informuje o příležitostech a omezeních. CaUJI se skládá z pěti veličin: 1. nechtěné dočasné zaměstnání; 2. nechtěné zaměstnání na částečný úvazek; 3. zaměstnání na nižší než žádaný úvazek; 4. zaměstnání s přesčasovými hodinami, které jsou považovány za nechtěné, protože nejsou placené ani nahrazované; 5. hledání jiného zaměstnání nebo vedlejšího zaměstnání během vykonávaného zaměstnání.

AK

¹ Termín slušná práce jsme ve Zpravodaji použili poprvé před více než 10 lety v článku Co to je, když se řekne slušná práce (Zpravodaj 2/2004, s. 3) a později v článku Zelená zaměstnání (Zpravodaj 5/2009, s. 10). Mezitím se v České republice začal oficiálně používat termín důstojná práce,

<http://www.dustojnoprace.info/cz/ziskat-informace/dustojna-prace/35/kriteria-dustojne-prace>, my však zatím zůstáváme u svého překladu.

² Co nového v časopisech – Formation Emploi (Zpravodaj 5/2013, s. 14). A. Sen (1933) je poměrně často citován ve francouzských časopisech zabývajících se odborným vzděláváním.

³ Viz např. nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 545/2014 ze dne 15. května 2014, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 577/98, o organizaci výběrového šetření pracovních sil ve Společenství. Úř. věst. L 163, 29. 5. 2014, s. 10-14.

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0545&rid=1>

Pramen: Goffette, Céline et Vero, Josiane.

Chômage et qualité de l'emploi des jeunes : un tour de l'Europe en crise. Bref du Céreq, No. 332 (2015), p. 1-4. www.cereq.fr

Viz též rubriku Co nového v časopisech.

Účinnější odborné vzdělávání a příprava pro lepší život občanů

Společné evropské priority v profesní přípravě mají pozitivní vliv. Nyní je třeba zavést je tam, kde budou pomáhat lidem a podnikům.

Dnešní úkoly odborného vzdělávání a přípravy (OVP) nebyly v roce 2002, v době zahájení Kodaňského procesu evropské spolupráce v OVP, ještě předvídaný. Bruggské komuniké, schválené v prosinci 2010, stanovilo strategii OVP v Evropě pod vlivem rozvíjející se hospodářské krize. OVP bylo chápáno jako cesta, jak se vypořádat s rostoucí mírou nezaměstnanosti tím, že OVP pomůže lidem zvýšit si zaměstnatelnost. Zhruba polovina všech zaměstnání vyžadovala kvalifikace střední úrovně, které je často možné získat v OVP.

Kodaňský proces¹ a Bruggské komuniké²

Kodaňský proces, zahájený v roce 2002, koordinuje technickou a politickou podporu dobrovolné spolupráce na společných cílech, prioritách a referenčních úrovních pro OVP.

Proces spojuje Evropskou komisi a podílející se země (28 členských států EU, Norsko, Island a kandidátské země) a evropské sociální partnery.

Dosažený pokrok se pravidelně přezkoumává a politické směřování je stanovováno řadou komuniké, z nichž poslední bylo přijato v prosinci 2010 v Bruggách³. Bruggské komuniké odpovídá cílům strategického rámce pro spolupráci *Vzdělávání a profesní příprava 2020*:

- zlepšovat atraktivnost a relevantnost OVP a posilovat jeho kvalitu a efektivitu;
- učinit celoživotní vzdělávání a mobilitu v OVP skutečností;
- povzbuzovat v OVP tvořivost, inovace a podnikatelského ducha;
- otevřít OVP všem.

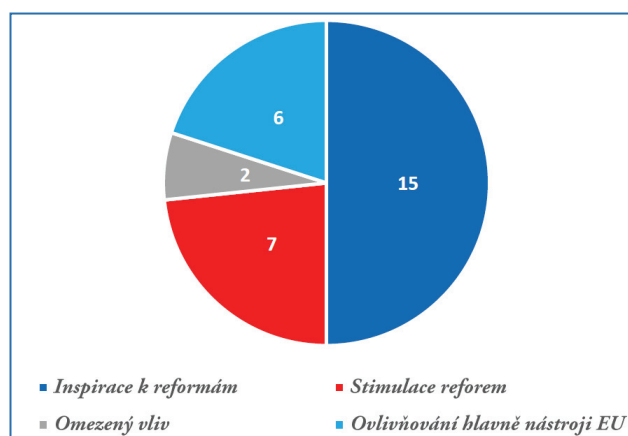
Ve snaze uskutečnit tyto záměry bylo Bruggské komuniké podporováno řadou akcí s krátkodobými cíli, na nichž zúčastněné země pracovaly v letech 2011–2014.

Nejnovější zpráva Cedefopu ukazuje, že Kodaňský proces a Bruggské komuniké ovlivňují národní politiku a strategii ve všech zemích (obr. 1). Míra jejich vlivu se liší podle různé výchozí situace jednotlivých států. V zemích se silnou tradicí OVP je tento vliv menší, avšak i ony uznávají, že Bruggské komuniké stimuluje spolupráci a učení se navzájem.

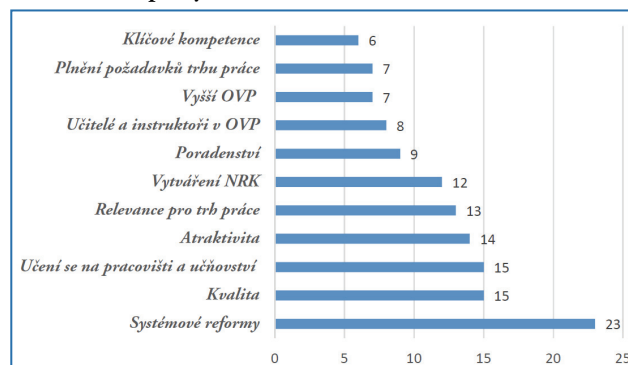
Na otázku o hlavních změnách v národní strategické politice OVP od roku 2010 zdůrazňovalo 23 zemí systémové zlepšení, především legislativní nebo politické změny k přizpůsobování existujících programů, cest

a kvalifikací nebo k zavádění nových (obr. 2). Další body, např. zlepšování kvality a atraktivity OVP, také zaujímají přední místa v programech mnoha zemí. Země si vytvářejí hierarchii svých priorit někdy s využitím Bruggského komuniké jako menu, z něhož si vybírají témata, která jsou pro ně nejrelevantnější.

Obrázek 1. Vliv Kodaňského/Bruggského procesu na národní politiku a strategii OVP (počty zemí)

Obrázek 2. Zaměření na reformu politiky OVP v letech 2010–2014 (počty zemí)

Poznámka: Grafy v elektronické podobě Zpravodaje jsou barevné a lépe „čitelné“.

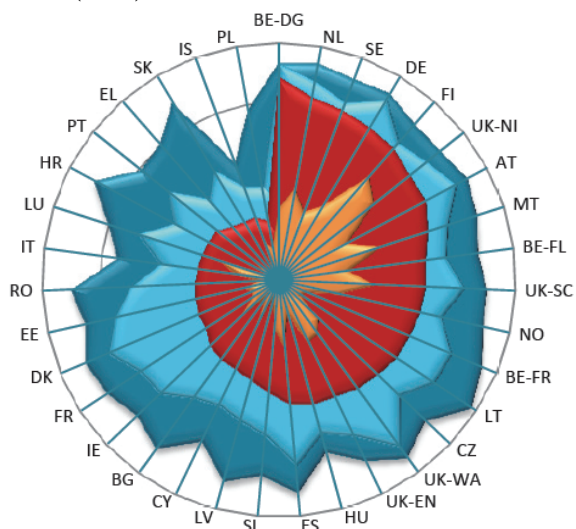
Obrázek 3 ukazuje míru této činnosti a různé výchozí body v jednotlivých zemích. Všechny země jsou velmi aktivní při reformování svých systémů OVP. Německo, Finsko, Lucembursko, Nizozemsko, Malta, Rakousko a Spojené království měly ve vztahu k Bruggskému komuniké silnou výchozí pozici, od té doby však přizpůsobily existující opatření a zavedly nová. Bulharsko, Estonsko, Řecko, Chorvatsko, Portugalsko, Polsko a Rumunsko sice v roce 2010 vycházely z nižší úrovně, ale zpoždění dohnaly. Zpráva řadí země do čtyř klastřů: pokračující ve vývoji; v raném vývoji; nedávno zahaju-

jící; skromně se rozvíjející. Tato činnost má vést k pokroku v následujících čtyřech strategických cílech.

Zlepšení atraktivity a relevantnosti OVP a podpora kvality a efektivnosti

Posilování trendu, který začal před rokem 2010, vyvinuly země velké úsilí k tomu, aby udělaly z OVP atraktivnější volbu vzdělávání. Rostoucí uznávání skutečnosti, že učení se na pracovišti může zlepšovat efektivitu trhu práce, vede k renesanci učňovství. Některé země, včetně těch, které mají dobře zavedené programy, vytvářejí nebo rozšiřují učení se na pracovišti. Například italský systém přípravy učňů nyní nabízí programy vedoucí k vysokoškolským kvalifikacím včetně doktorátů. Ve Spojeném království je učňovství častěji nabízeno v sektoru služeb, včetně práva a účetnictví jako alternativa ke studiu na univerzitě. Švédský školní systém OVP také podporuje učňovství.

Obrázek 3. Dynamika politických reforem v OVP v letech 2010–14 (země)

Dark Blue	Příprava nových opatření
Light Blue	Realizace: nová opatření zavedená od roku 2010
Red	Základní čára 2010 zkorigována: modifikace existující politiky
Yellow	Základní čára 2010: země začaly s politikou OVP dle bruggských priorit

Země podporují OVP různými způsoby. Například Bulharsko organizuje každoroční panorama propagující obory OVP, kde žáci předvádějí své způsobilosti v soutěžích a podniky přijímají nejlepší soutěžící do zaměstnání. Estonsko kombinuje akce zvyšující povědomí o OVP v supermarketech s propagací v televizi, v sociálních médiích a v interaktivních hrách. Nizozemsko má od roku 2009 zavedenou online službu pro vyhledávání stáží, která zahrnuje i spojení na sociální média a aplikaci na chytré telefony. Přibližně 72 % žáků ve školním OVP připravujícím pro obchodní obory využívá tuto webovou stránku, aby si našli vhodnou praxi.

Rozšiřování učení se na pracovišti posiluje spolupráci mezi aktéry v OVP a na trhu práce. Mělo by se však udělat víc pro zajišťování kvality učení se na pracovišti, pro podporování nabídky OVP v povinné školní docházce a pro zlepšování základních kompetencí.

Realizace celoživotního vzdělávání a mobility v OVP

Vysoká míra nezaměstnanosti u mladých lidí způsobuje, že podpora vzdělávání a mobility dospělých již není prioritou. Španělsko zavedlo přípravu učňů a uzavřelo bilaterální dohody s Německem, Portugalskem a se Spojeným královstvím o umístění učňů na pracovištích v zahraničí.

Vytváření národních rámců kvalifikací (NRK) napojených na Evropský rámec kvalifikací (EQF) vyvolalo rozsáhlé reformy. To, co začalo v OVP jako proces, který podporuje mobilitu tím, že usnadňuje pochopení a srovnávání kvalifikací z jiných zemí, se stalo katalyzátorem zlepšování přístupu ke vzdělávání a přípravě a individualizace vzdělávacích cest v různých sektorech vzdělávání včetně vzdělávání vysokoškolského.

NRK jsou sice v raném stadiu zavádění, přesto jsou často používány jako výchozí body pro revizi nebo vytváření nových kvalifikací a pro modernizaci kurikul. NRK také podporují práci na systémech validace výsledků informálního a neformálního učení. Například ve Francii už po dlouhou dobu umožňuje validace vzdělání získaného ze zkušenosti (*validation des acquis de l'expérience* – VAE) přístup do OVP na vysokoškolské úrovni. Jen málo zemí však má komplexní strategie pro validaci výsledků informálního a neformálního učení a lidé, pro které by tyto příležitosti byly nejvýhodnější, o nich často nevědí.

Současné trendy v poradenství mají povzbuzovat lidi ke vstupu do OVP a pomáhat jim zvládnout přechod do zaměstnání. Lotyšsko vytváří systém celoživotního poradenství. Slovensko plánuje ustavení národního fóra pro politiku strategií v poradenství. Litva zavedla nové standardy a metody v poradenství pro nezaměstnané dospělé a reviduje profesní profily poradců. Litva má i národní rámec pro kompetence v řízení kariéry.

Některé země se zaměřují na zlepšování možností profesního rozvoje učitelů a instruktorů v OVP, ačkoliv tato problematika není v Bruggském komuniké zmíněna. Španělsko zavedlo povinné formální vzdělávání mistrů v OVP pomáhajících v učení dospělým žákům. Malta a Slovensko vytvořily modulové programy dalšího vzdělávání pro mistry v dalším OVP, v nichž se naučí, jak pomáhat žákům, kterým hrozí, že učení nedokončí.

Podpora kreativity, inovací a podnikatelství v OVP

Partnerství pro kreativitu a inovace se sice rozvíjejí, ale pomalu. Například Rumunsko má platformu spojující

vzdělávání se světem práce pro podporu inovací sdílením znalostí a propagováním partnerství. Dosud bylo založeno 16 sektorových inovačních klastrů zapojujících poskytovatele OVP. Francie vytváří kampusy spojující OVP, podniky a výzkumná střediska v sektorech s potenciálem pro vytváření pracovních míst a inovací.

Sítě a partnerství mezi poskytovateli OVP a podniky, které by v OVP zajišťovaly efektivní techniku zaručující kvalitu nebo stimuly pro její dosažení, nejsou v mnoha zemích obvyklé, více zemí však soutěží ve stimulaci inovací. Například v Maďarsku osvobozují národní soutěže úspěšné účastníky od zkušebních modulů nebo jim započítávají výsledky do přijímacích zkoušek na vysokou školu. ČR organizuje národní soutěž v metodách a podpoře inovativního vzdělávání.

Podnikatelství se stává v OVP základním principem a spojení mezi OVP a podniky se rozšiřuje. Například Dánsko, Estonsko, Francie, Norsko, Polsko, Rumunsko, Španělsko a Slovinsko mají podnikatelství jako učební modul nebo předmět v kurikulech OVP, avšak podpora pro aspirující podnikatele by měla být posílena. Stejně by měli být podporováni učitelé a instruktoři v OVP při osvojování podnikatelských kompetencí. Německo, Irsko, Norsko, Portugalsko, Slovinsko a Slovensko například zavedly kurzy pro učitele, kteří mají přinést podnikatelského ducha do třídy prostřednictvím modulů elektronického učení a podnikatelských her.

Otevření OVP všem

Země považují inkluzivnější počáteční a další OVP za svou prioritu. Opatření pro rizikové skupiny, např. pro lidi s nízkou kvalifikací nebo pro ty, kdo předčasně odešli ze vzdělávání, se rozšířila a zároveň se stala jednodušší. Například Bulharsko má národní strategii a Belgie (Vlámské společenství) akční plán pro prevenci a snížení počtu předčasných odchodů ze vzdělávání a profesní přípravy. Strategie celoživotního vzdělávání (Estonsko, Chorvatsko, Kypr, Litva, Rumunsko) obsahují opatření na podporu různých rizikových skupin. Iniciativy pro lidi s nízkou nebo žádnou kvalifikací v Německu se zaměřují na rozvíjení čtení a psaní a základních kompetencí vztahujících se k zaměstnání.

Stimuly pro žáky, podniky a instituce OVP jsou často používány při pomoci rizikovým skupinám. Např. Island a Nizozemsko zvýšily financování, aby udržely rizikové žáky ve škole. Stimuly jsou též spojovány s výsledky. Irsko platí poskytovatelům profesní přípravy za dlouhodobě nezaměstnané v kurzech dalšího vzdělávání po etapách, a tak podporuje absolvování kurzů. Ve Spojeném království (Anglie) může 10 % hodnoty profesní přípravy platit poskytovatel, pokud žák po absolvování přípravy vstoupí do zaměstnání.

Evropská unie je na cestě k dosažení cíle 10% nebo nižší průměrné míry předčasného opuštění školy do roku 2020. Větší rozsah investic do příležitostí profesní přípravy, která odpovídá vzdělávacím a praktickým potřebám lidí s nízkou kvalifikací a jiných rizikových skupin, je doprovázen stoupajícím počtem účastníků těchto kurzů. Celková účast dospělých v celoživotním vzdělávání se však nerozvíjí tak, jak se předpokládalo. Většina zemí stále nedosahuje stanoveného cíle EU – 15% účasti dospělých v celoživotním vzdělávání do roku 2020.

Potenciál informačních a komunikačních technologií (IKT) pomoci rizikovým skupinám není plně využíván, určitý pokrok tu však je. Např. lucemburský program *Internet pro všechny* se snaží odstranit digitální vylučování zvyšováním přístupu a nabídkou školení v používání internetu. Rakousko a Slovensko se zaměřují na potřeby starších žáků v IKT, zatímco Spojené království podporuje využívání a produkci otevřených vzdělávacích zdrojů.

Jen malého pokroku bylo dosaženo v monitorování rizikových skupin v OVP v tom, aby se poskytovaná pomoc lépe zaměřovala na jejich potřeby, některé země však na tom pracují. Např. v ČR je monitorování používáno pro informování nápravného OVP a tvoří základ pro podporu poskytovanou poradci, učiteli a psychology. Irsko má nový model profilování, který pomáhá aktivovat opatření OVP zaměřená na skupiny nejohroženější dlouhodobou nezaměstnaností tím, že jim poskytne prioritní přístup a vyšší úroveň podpory.

Úkoly pro budoucnost

Přizpůsobit se potřebám trhu práce a vyvarovat se neshody v kvalifikacích vyžaduje flexibilní příležitosti ke vzdělávání a profesní přípravě, které kombinují různé druhy a úrovně učení se v průběhu života.

To znamená, že je třeba:

zajistit financování OVP; posílit strukturovaný dialog mezi školskými úřady a sociálními partnery; spolupraci se základním a nižším sekundárním vzděláváním zajistit, aby se základní kompetence, které si žáci osvojí, staly mostem do OVP; podporovat spolupráci mezi poradenstvím a podniky; lépe využívat údaje o přechodu na trh práce a o uplatnění absolventů k informování poskytovatelů OVP; spojovat nástroje EU při pomáhání lidem v postupu v učení a v práci; poskytovat více příležitostí k profesnímu rozvoji učitelů a instruktorů OVP; zvýšit oceňování potenciálu OVP na všech úrovních a přispívat tak k inovacím, k podpoře podnikatelství a ke zvyšování hospodářské výkonnosti.

Pokračovat v reformách sloužících lidem

Reformy systémů OVP v dobrovolném rámci Kodaňského procesu a Bruggského komuniké mají posílit OVP v Evropě. Existují jasné důkazy o obnoveném zájmu o učňovství a o jiné formy učení se na pracovišti. Národní rámce kvalifikací podporují systémové reformy. Systémy validace výsledků neformálního a informálního učení se pomalu zlepšují. Roste důraz na to, aby se OVP stalo inkluzivnější a věnovalo větší pozornost lidem s nízkou kvalifikací a rizikovým skupinám. To jsou pozitivní známky, vždy však ještě zbývá prostor pro zlepšení (viz *Úkoly pro budoucnost* na s. 8).

Proces vzájemného učení se může podporovat země reformující systémy OVP. Silná spolupráce, např. Evropská aliance pro učňovství⁴ nebo používání evropských nástrojů, pomáhá k úspěchu reforem. OVP však nemůže být podporováno izolovaně – je součástí vzdělávacích systémů jednotlivých zemí a jejich ekonomického a sociálního složení. Je důležité zajistit, aby OVP mohlo měnit lidem život, umožnit jim vybudovat si

uspokojivou kariéru, zabezpečit přiměřenou kvalitu života a podnikům zprostředkovávat kompetence pro dokonalé hospodaření a konkurenceschopnost. Má-li se využívat současných reforem, je třeba, aby o nich lidé a podniky věděli. To vyžaduje lepší strategie při prezentování potenciálních výhod lidem a podnikům. **AK**

¹ *Evropská spolupráce v odborném vzdělávání a přípravě. Zpravodaj 1/2003, s. 15; Maastrichtské komuniké o budoucích prioritách zvýšené evropské spolupráce v odborném vzdělávání a přípravě (Revize Kodaňské deklarace z 30. listopadu 2002). Zpravodaj, příloha II/2005, 4 s.*

² *Bruggský proces. Zpravodaj 11/2002, s. 3.*

³ *Prostupnost systémů vzdělávání v Evropě. Zpravodaj 12/2012, s. 6-8.*

⁴ *Evropská aliance pro učňovství. Zpravodaj 7-8/2013, s. 8.*

Pramen: Cedefop (2015). Stronger VET for better lives: Cedefop's monitoring report on vocational education and training policies 2010-14. Luxembourg: Publications Office, 2015. 139 s. Cedefop reference series.

<http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/9096>

Vícejazyčnost zlepšuje fungování mozku

Výzkumní pracovníci Severozápadní univerzity (Northwestern University) ve státě Illinois a Houstonské univerzity (University of Houston) využili zobrazování mozku k tomu, aby zjistili, jaké schopnosti porozumění mají bilingvní lidé. Zjistili, že lidé, kteří mluví víc než jedním jazykem, jsou při filtrování přebytných slov lepší než lidé, kteří mluví jen jedním jazykem, a lépe plní stejné mentální úkoly.

Studie publikovaná v americkém časopise *Brain and Language* (Mozek a jazyk) byla provedena na základě funkčního zobrazování magnetickou rezonancí (*functional magnetic resonance imaging* – fMRI)¹, při kterém se sledovala koaktivace a inhibice v mozku. Koaktivace je schopnost mít v mozku simultánně aktivní oba jazyky, zatímco inhibice je schopnost vybrat si správný jazyk v době, kdy jich člověk slyší víc najednou. Výzkumní pracovníci zkoumali 17 španělsko-anglických bilingvistů a 18 monolingvistů a nechali je absolvovat test, který hodnotil schopnost jejich mozků eliminovat irelevantní slova.

Například při jednom úkolu účastníci slyšeli slovo *cloud* (oblak, mrak) a bezprostředně potom jim byly ukázány čtyři obrázky. Na jedné z fotografií byl mrak, na dalších byly věci s podobně znějícími názvy, např. *clown* (klaun). Přitom se sledovalo, jak rychle mozek vytvoří spojení se správným slovem. Bilingvisté byli při tomto úkolu lepší.

Výsledky vyvolaly parafrázi známé otázky: Co bylo dřív, slepice, nebo vejce? Je bilingvní člověk v takovém úkolu lepší, protože má zkušenosti v obou jazycích, nebo jsou lidé s větší všeobecnou kapacitou lépe vybaveni pro zvládnutí více jazyků? Může to být směs obojího. Autoři nové studie věří tomu, že být bilingvní znamená neustále trénovat mozek. Takže proč místo řešení hádanky nezkusit nový jazyk, třeba jen pro procvičení mozku? **AK**

¹ *Stránky věnované problematice funkčního zobrazování magnetickou rezonancí (fMRI = functional magnetic resonance imaging, v češtině někdy označovaného jen jako funkční magnetická rezonance) a jejího využití v rámci neurovědního výzkumu na lékařské fakultě Masarykovy univerzity v Brně. http://fmri.mchmi.com/main_index.php*

Sifferlin, Alexandra. Speaking More Than One Language Could Sharpen Your Brain.

<http://time.com/3581457/bilingual-brain-smart/>

Akademizace, nebo profesní směřování?

Mezinárodní vývoj v oblasti terciárního vzdělávání podle údajů OECD vykazuje v období let 1995–2010 enormní nárůst účastníků akademických studijních oborů. Zároveň v oblasti terciárního vzdělávání stagnují studijní obory vztahující se k profesi a praxi. Příspěvek se zabývá otázkou, zda je oprávněné na základě toho hovořit o akademizaci, nebo zda se obsahové utváření terciárních vzdělávacích programů spíše neubírá profesně orientovaným směrem.

Dynamika v oblasti terciárního vzdělávání

V oblasti terciárního vzdělávání v minulých letech vznikaly studijní obory, které obsahují jak prvky profesního, tak i akademického vzdělávání nebo byly přímo vytvořeny pro studenty s profesní kvalifikací. Záměrem je buď zlepšit atraktivitu profesní přípravy, nebo otevřít přístup k univerzitním programům. Jedním z důvodů pro změny v nabídce vzdělávání – zvláště u států s vysokým počtem akademiků – je to, že se zvyšuje nesoulad mezi poskytovanými kvalifikacemi a potřebami trhu práce. Vytvářením a rozšiřováním vysokoškolských studijních oborů orientovaných prakticky a profesně se reaguje na požadavek silnější orientace na trh práce a na usnadnění přechodu absolventů ze vzdělávání na trh práce. Hlavními tématy vzdělávací politiky se staly otázky vyžadovaných a potřebných výsledků učení a otázky zaměstnatelnosti absolventů vysokých škol.

Kvantitativní vývoj absolventů VŠ

Celkově je vývoj v oblasti terciárního vzdělávání různý a nejednotný (OECD 2008; Cedefop 2011; OECD 2012; OECD 2013), přičemž heterogenita se vztahuje jak na kvantitativní vývoj studijních oborů, tak i na modely studijních oborů v oblasti terciárního vzdělávání zachycené v ISCED-97.

Zatímco ve srovnání let 1995 a 2011 podíly terciárních úrovní ISCED 5A na všech počátečních absolutoriiích ve vybraných zemích vesměs stouply (viz tabulka) – ve Švýcarsku, Německu, Rakousku, ČR a Finsku se dokonce více než zdvojnásobily, průměr OECD stoupl o 19 procentních bodů – vývoj v terciárních úrovních ISCED 5B je méně znatelný. Výrazný nárůst počtů počátečních absolutoriií je možno zaznamenat pouze ve Španělsku a Irsku (též na Novém Zélandě a v USA). Ve Finsku jsou programy profesního vzdělávání od zavedení polytechnik (*ammattikorkeakoulu*) přiřazovány výhradně k úrovni ISCED 5A. V Německu, Dánsku a Švýcarsku došlo pouze k mírnému zvýšení. Průměr OECD v terciární oblasti 5B stagnuje přibližně na jedenácti procentech.

Z těchto počtů je zřejmé, proč se hovoří o akademizaci. Mluví se však také o *profesním směřování*.

Srovnání prvních ukončení studia na úrovni ISCED 5A a 5B (v roce 1995 a 2011, v %)

Země (výběr)	ISCED 5A		ISCED 5B	
	1995	2011	1995	2011
Irsko	30 ¹	43	15 ¹	22
Španělsko	24	32	2	18
Austrálie	36 ¹	50 ²	bez dat	17
Švýcarsko	9	32	13	15
Německo	14	31 ³	13	14 ³
Spojené král.	42 ¹	55	7 ¹	13
Rakousko	10	35	bez dat	12
Průměr OECD	20	39	11	11
Dánsko	25	50	8	11
Česká republika	13	41	6	5
Polsko	34 ¹	58	bez dat	1
Nizozemsko	29	42	bez dat	0,5
Finsko	21	47	34	0

¹rok šetření 2000; ²rok šetření 2010; ³zlom ve statistickém šetření kvůli změněnému zařazování ISCED 5B

Obsahové změny vzdělávacích programů

Příklad Finska, Švýcarska a Austrálie ukazuje, proč lze možná hovořit o silnější profesně praktické orientaci v oblasti terciárního vzdělávání, i když to z mezinárodních statistik OECD není moc zřejmé.

Finsko

Polytechniky (*ammattikorkeakoulu*) jsou ve Finsku relativně novou vzdělávací institucí. Byly zřizovány začátkem 90. let se záměrem zlepšit kvalitu odborného vzdělávání v terciární oblasti. Od roku 1996 se postupně stávaly integrovanou součástí finského vysokoškolského systému. Jejich úkolem bylo vytvořit profesní vzdělávací cestu paralelně k tradičním univerzitám. Předpokladem k přijetí je buď závěrečné vysvědčení ze střední školy, složení maturitní zkoušky (*ylioppilastutkinto*), profesní kvalifikace, nebo odpovídající zahraniční kvalifikace. V roce 2013 bylo na polytechnikách 138 000 studentů, na univerzitách bylo ve stejné době zapsáno 167 000 studentů. Povinnou součástí studia jsou praktické fáze, které zajišťují požadovaný vztah kvalifikací k trhu práce a regionální potřebu odborných sil a inovací. Spolupráce mezi vzdělávacími zařízeními, regionálními institucemi a podniky je utvářena a formalizována rozdílně; podle toho se liší modely praxe. Vzdělávací programy finských polytechnik jsou řazeny

do stupně ISCED 5A, ačkoliv spadají výhradně do oblasti odborného vzdělávání.

Švýcarsko

Odborné vysoké školy ve Švýcarsku jsou – na rozdíl od Německa – vysokoškolská zařízení zřízená přímo pro uchazeče s dvojí kvalifikací, tzn. s odbornou maturitou (*Berufsmaturität*). Odborná maturita jako doplněk ke švýcarskému vysvědčení o způsobilosti (ukončení 3letého až 4letého učení v duální profesní přípravě) umožňuje přístup na odbornou vysokou školu bez přijímací zkoušky. Toho v roce 2008 využilo celkem 58,3 % absolventů odborné maturity. V roce 2013 bylo na švýcarských odborných vysokých školách zapísáno 87 291 studentů ve srovnání s 142 170 na univerzitních vysokých školách.

Odborné vysoké školy (*Fachhochschulen*) vznikaly ve Švýcarsku od poloviny 90. let. Reforma odborných vysokých škol měla návaznost k terciárnímu vzdělávání zvýšit hodnotu švýcarského systému profesní přípravy. Dnešní *Fachhochschulen* navazují na bývalé vyšší odborné školy (*Höhere Fachschulen*), z nichž část byla integrována do nových odborných vysokých škol. Do té doby neexistovala návaznost mezi systémem profesní přípravy a vysokými školami. Odborné vysoké školy nabízejí bakalářské i magisterské studijní obory. Paralelně s univerzitními vysokými školami a odbornými vysokými školami ve Švýcarsku zůstává tzv. vyšší profesní příprava (*Höhere Berufsausbildung*), která je zařazena na úrovni ISCED 5B.

Austrálie

Také v anglosaských zemích se vyvíjely vysokoškolské vzdělávací programy, které spojují akademické a profesní prvky, popř. teoretické a praktické učení. Všechny tyto státy mají vysoký počet graduovaných v programech ISCED 5A (2010): Austrálie 50 %, Spojené království 55 %, Irsko 43 %.

V Austrálii byly v minulých letech zavedeny takzvané *Associate Degrees* (ISCED 5B¹) jako kvalifikace, které osvědčují všeobecné i profesní vzdělání. Od roku 2004 jsou integrovány do Australského rámce kvalifikací (*Australian Qualifications Framework – AQF*)². Studijní obory, které vedou k *Associate Degree*, jsou otevřeny také těm, kdo získali profesní kvalifikaci (osvědčení III nebo IV). Programy trvají dva roky. Lze pokračovat v navazujícím bakalářském studijním oboru, studium může být zkráceno. Studijní obory *Associate Degree* nabízejí univerzity i koleje odborného a dalšího vzdělávání (*Technical and Further Education College – TAFE*). V současné době probíhá intenzivní národní debata o charakteru *Associate Degrees*, které jsou na základě spojení akademických/teoretických obsahů s odbornými/praktickými obsahy a s prvky

učení se na pracovišti (*work-based learning*) označovány za hybridní kvalifikace. U vzdělávacích institucí se zvláště od 90. let prosazuje vývoj, jehož cílem je podpora prostupnosti a usnadnění přechodů. K tomu nově vznikly tzv. univerzity duálního sektoru (*Dual sector universities*), které vzešly částečně z profesně vzdělávacích kolejí, např. Královský melbournský technologický institut (*Royal Melbourne Institute of Technology – RMIT*), který má od roku 1992 status univerzity. Univerzity duálního sektoru nabízejí vzdělávací programy, které vedou jak k profesním kvalifikacím, tak k akademickým hodnotám.

Rostoucí profesně praktická diferenciací programů terciárního vzdělávání

S rostoucím počtem studentů a s přibývajícím diverzifikací a internacionalizací vysokoškolského vzdělávání získala na významu otázka výsledků učení z vysokoškolských programů. Zvláště důležitý je poměr klíčových kvalifikací (*general skills*) k odborným kompetencím, významná je i míra orientace na potřeby trhu práce, podíl učebních fází v podnikové praxi i organizace a zodpovědnost za tvorbu kurikul. Ve snaze silněji propojit akademické vzdělávání s učením orientovaným na profesi a praxi, zvýšit prostupnost a atraktivitu odborné vzdělávání vzniklo široké pásmo různých modelů. Ve stávající metodice klasifikace ISCED nejsou statisticky zřejmé. To je způsobeno různým zařazováním do národních systémů a také strukturováním klasifikace ISCED. Nezbyvá než vyčkat, zda nové strukturování oblasti terciárního vzdělávání v ISCED 2011³ zvýší transparentnost, a tím umožní jasnější diferenciaci mezi velmi rozdílnými studijními obory a jejich vztahem ke vzdělávací oblasti.

V současné době se akademizace v oblasti programů ISCED 5A projevuje statisticky významným nárůstem počtu absolventů. „Profesní směřování“ se však prosazuje v obsahovém utváření programů s explicitní orientací na trh práce. Vyznačují se spoluprací mezi poskytovateli vzdělávání a partnery v externí praxi nebo svou funkcí akademických *překlenovacích programů* a programů dalšího vzdělávání pro lidi s profesní kvalifikací.

Přeložila Jana Šatopletová

¹ V článku v BWP je uvedeno ISCED 5A, to je však zřejmě chyba – viz *Australian Standard Classification of Education (ASCE)*, 2001, poslední aktualizace v lednu 2006.
<http://www.abs.gov.au/ausstats/abs@.nsf/0/9169EB654EG0EFD5CA256CD7007FA1EC?opendocument>

² K čemu slouží národní rámce kvalifikací? Zpravodaj 12/2005.

³ Nová klasifikace ISCED–F 2013. Zpravodaj, příloha I/2015.

Pramen: Hippach-Schneider, Ute. Akademisierung oder „vocational drift“? BWP, 2014, Nr. 4, S. 27-29.

Doplňování kvalifikace a závěrečná zkouška

Prognózy trhu práce ukazují rušení pracovních míst s jednoduchou prací. S tím roste riziko nezaměstnanosti lidí s nízkou kvalifikací, popř. bez formální závěrečné zkoušky. Šetření Spolkového ústavu odborného vzdělávání (BIBB) v podnicích dokládá zájem cca 300 000 podniků o dodatečné poskytování kvalifikace zaměřené na závěrečnou zkoušku.

Kvalifikační panel BIBB

BIBB–Qualifizierungspanel je roční opakovaný průzkum ve 2000 podnicích, kde se zjišťují data týkající se aktivit podniků a úřadů v Německu v poskytování kvalifikací. Průzkum financuje Spolkové ministerstvo školství a výzkumu (BMBF) a realizuje BIBB ve spolupráci s TNS Infratest Sozialforschung. Viz www.bibb.del/qp

Vysoký počet lidí bez vzdělání

V roce 2010 neměly 2 148 000 mladých dospělých ve věku 20–29 let žádnou závěrečnou zkoušku v učebním oboru. To odpovídá podílu 14,7 % ve věkové skupině a znamená jen malý pokles ve srovnání s předcházejícím šetřením. Tito lidé nemají trvalou perspektivu zaměstnání. Pracovní místa, která zaujímají, se ruší. Riziko nezaměstnanosti je u nich třikrát vyšší než u osob s ukončenou profesní přípravou. Stejným směrem ukazují údaje o potřebě pracovních sil.

V rámci kvalifikačního panelu BIBB bylo v roce 2012 dotázáno 2000 podniků, zda jsou ochotny uvažovat o doplňování kvalifikace nevyučených dospělých ve věku 20 až 30 let.

11 % z dotázaných podniků si umí představit, že mladým lidem umožní získat dodatečnou závěrečnou zkoušku v učebním oboru nebo jinou formu kvalifikace. Připravenost kvalifikovat mladé dospělé bez závěrečné zkoušky v učebním oboru se projevuje hlavně v podnicích s více než 200 zaměstnanci. Doplňování kvalifikace má velký význam ve výrobních a zpracovatelských řemeslech, tzn. v sektorech, které v duálním systému patří k oblastem intenzivního vzdělávání. Důležité jsou i řemeslnické profese ve službách. Podniky, které v minulosti nebyly úspěšné při obsazování učebních a pracovních míst, se ze 75 % domnívají, že se jejich situace ani v budoucnu nezmění. Pro 40 % podniků je dodatečné kvalifikování mladých lidí schůdnou cestou k řešení problému zaměstnanosti. Velký zájem projevují učební podniky, které mají zvláště dobré předpoklady pro systematické doplňování kvalifikace na základě personální a technické infrastruktury. Podniky mají zájem o formy systematického dalšího vzdělávání orientovaného na závěrečnou zkoušku, které dostatečně pokrývají budoucí požadavky trhu práce. Na kvalitu forem vzdělávání jsou

uplatňována přísná měřítka. Požadovány jsou celostátní standardy, které se používají např. při utváření státem uznávaných učebních oborů.

Reformní modely doplňování kvalifikace mladých lidí

K doplňování kvalifikace mladých lidí lze využívat zkušenosti z různých iniciativ a programů. Těžiště přitom tvoří aktuální koncepce modularizace současných profilů povolání, které umožňují flexibilizaci, diferenciaci a větší individualizaci forem vzdělávání.

Flexibilizace současných profilů povolání ve vzdělávacích stavebních kamenech (BIBB)

BIBB v pilotní iniciativě vytvořil metodickou koncepci flexibilizace a diferenciaci uznávaných učebních oborů a pro 14 učebních oborů ji realizoval. Úkolem pilotní iniciativy bylo umožnit mladým lidem postupnou závěrečnou zkoušku v učebním oboru a eliminovat cyklus čekání. Vedle flexibilizace profilů povolání prostřednictvím strukturování kurikul ve formě vzdělávacích stavebních kamenů by se měla objevit i flexibilizace časová. Vzdělávání lze podle individuálních předpokladů mladých lidí časově prodloužit a při akutních problémech také přerušit a později v něm pokračovat. Pro profese bylo strukturováno 6 až 10 vzdělávacích stavebních kamenů orientovaných na kompetence a výsledky učení. Byly vytvářeny v BIBB se sociálními partnery ze strany zaměstnavatelů a s Konferencí ministrů kultury (KMK) v rámci pořádacích postupů. Vedle rámcového vzdělávacího plánu byl zahrnut i rámcový učební plán pro profesní školy. Vzdělávací stavební kameny jsou vymezené a celostátně standardizované jednotky uvnitř celkové kurikulární struktury profilu povolání. Orientují se podle profesně typických pracovních a obchodních procesů a vznikají z komplexního profilu povolání, který ve své komplexnosti též reprezentují. Teprve absolvování všech stavebních kamenů dokládá kvalifikovanou profesní přípravu. Platná zkušební pravidla zůstávají nezměněna. Profesní princip jako základ duální profesní přípravy tak zůstává nezměněn. Vzdělávací stavební kameny se zkoušejí od roku 2008 v rámci programu BMBF *JOBSTAR-TER-CONNECT* ve 40 projektech. Dostupné předběžné výsledky ukazují pozitivní trend. Podstatnou slabinou projektu jsou podle účastníků chybějící jednotné standardy pro zjišťování učebního úspěchu stavebních ka-

menů. Používání jednotných a validovaných postupů by akceptovatelnost vzdělávacích stavebních kamenů výrazně zvýšilo. V současné době se vytvářejí vzdělávací stavební kameny pro dalších 21 profesí.

Program BMBF Perspektivní odborná závěrečná zkouška
BMBF podporovalo v letech 2008 až 2013 v programu *Perspektivní odborná závěrečná zkouška* 42 projektů k *modulárnímu doplňování kvalifikace orientovanému na závěrečnou zkoušku*, aby přispělo k budování trvalých struktur pro doplňování kvalifikace. V projektech byly částečně využívány vzdělávací stavební kameny BIBB. Byl zahájen i doprovodný projekt k požadavkům na zjišťování kompetencí v doplňování kvalifikace.

Optimalizace nabídek kvalifikací pro nezaměstnané s nízkou kvalifikací (Spolková agentura práce – BA)

Na základě koncepce BIBB pro utváření stavebních kamenů zahájila BA v roce 2009 projekt optimalizace nabídek kvalifikací pro nezaměstnané s nízkou kvalifikací. Plánuje vytvořit a zavést nový koncept dalšího vzdělávání pro lidi s nízkou kvalifikací, které by jim postupně umožnilo cestu k závěrečné zkoušce v učebním oboru. Dílčí kvalifikace BA vytvořil *Výzkumný ústav Podnikové vzdělávání* (f-bb)¹. Byly stanoveny závazné postupy zjišťování kompetencí a certifikace dílčích kvalifikací. Modulové strukturování má v mezidobí urovnat přechod do zaměstnání v dané profesi. Certifikace umožní pozdější začátek doplňování kvalifikace při časovém přerušování. Základem záměru je předpoklad, že modulová struktura orientovaná na výsledky učení usnadňuje získání dílčích kvalifikací i osobám bez učebních návyků. Absolvované učební výkony se neztratí a mohou být v průběhu dalšího vzdělávání – také při přerušování – akumulovány a připočítávány k uznávanému učebnímu oboru. Certifikáty stvrzené BA by měly získat nadregionální platnost, vyšší transparentnost a akceptovatelnost. Certifikát obsahuje také odkazy na postavení dílčích kvalifikací uvnitř celkového přehledu profese, popř. pole činnosti.

Jakmile se vycházelo z analýzy potřeb, bylo modulově strukturováno pět profesí a jedno pole činností a ty byly vybrány pro vytvoření a zkoušení dílčích kvalifikací. Po dvouletém zkoušení má BA celkem pozitivní bilanci. Zdůrazňuje se, že posílení práce s veřejností uvnitř organizací BA a Jobcenter i systematické informování podniků a institucí o možnostech využívání dílčích kvalifikací je nutné k tomu, aby se podpořilo celostátní uplatňování. Nízkoprahové nabídky poradenství a podpory orientované na cílové skupiny mohou účastníkům, kteří často nejsou zvyklí se učit, usnadnit úspěšné absolvování dílčích kvalifikací a nasměrovat je k možnostem dalšího rozvoje. V závěrečné

zprávě se zdůrazňuje, že počet osob, které se dostanou do dále vedoucích dílčích kvalifikací, by mohl být vyšší, kdyby vzdělávací zařízení měla oprávnění k certifikaci. Za rozhodující faktor úspěchu pro rozšíření realizace dílčích kvalifikací se pokládá stanovení celostátních kompetencí příslušnými úřady. Celoplošné zavedení certifikace dílčích kvalifikací je vázáno na další tvorbu celostátních dílčích kvalifikací na základě současných profilů povolání, a to je úkol, kterým se BA podle vlastního sdělení nemůže zabývat.

Sněm německé průmyslové a obchodní komory (DIHK) na základě těchto zkušeností usiluje o širokou aktivní spoluúčast na certifikaci dílčích kvalifikací. Kromě toho zahájilo Spolkové ministerstvo práce a sociálních věcí (BMAS) společně s BA na jaře 2013 kvalifikační ofenzívu pro osoby ve věku 25–35 let vztahující se k závěrečné zkoušce.

Certifikace dílčích kvalifikací (DIHK)

V březnu 2013 DIHK zahájil pilotní iniciativu *Certifikace dílčích kvalifikací*, aby vyzkoušel stávající dílčí kvalifikace v modelových projektech a prostřednictvím Průmyslových a obchodních komor (IHK) upravil dílčí kvalifikace pro další potřeby. Cílovou skupinou jsou mladí lidé nad 25 let bez závěrečné zkoušky v učebním oboru, lidé vracející se do profese a starší zaměstnanci bez formálního vzdělání. Základ pro iniciativu tvoří stavební kameny, popř. dílčí kvalifikace, které vytvořily BIBB a BA. V pilotních projektech se zkoušejí dva rozdílné postupy certifikace. Certifikace jsou zpoplatněny, náklady nesou buď nositelé vzdělávání, nebo účastníci. Místní IHK spolupracují s agenturami práce, popř. s Jobcentry; předpokládá se těsná shoda s BA. Informace mají dostávat regionální svazy zaměstnavatelů a výbory profesní přípravy, aby se zvýšila akceptovatelnost. Výměnu zkušeností má organizovat řídicí skupina, plánuje se hodnocení pilotní iniciativy.

V jednotlivých komorách již jsou k dispozici zkušenosti s realizací stavebních kamenů / dílčích kvalifikací a s tím spojeným zjišťováním kompetencí. IHK Mnichov a Oberbayern ve spolupráci s BA již v roce 2012 zahájily pilotní projekt zjišťování kompetencí prostřednictvím vzdělávacích stavebních kamenů v sedmi profesích. Projekt, který poběží do roku 2015, je odborně sledován. Po úspěšném zjištění kompetencí je komorou vystaven certifikát, ve kterém je uveden vzdělávací stavební kámen, základní profese, druh kvalifikace a délka vzdělávání. První výsledky jsou hodnoceny pozitivně; více než 50 % absolventů hodlá absolvovat další stavební kameny a zároveň uvádí, že již má vyhlídky na získání zaměstnání. Individuální užitek i subjektivní učební úspěch byly hodnoceny pozitivně. Podle odha-

du komor jsou celostátní vzdělávací stavební kameny vhodným nástrojem pro pokud možno trvalé profesní začlenění lidí s nízkou kvalifikací na trhu práce.

Učení bude hledat ty, kdo zaspali (BMAS)

Na jaře 2013 BMAS společně s BA spustilo kampaň „Učení bude hledat ty, kdo zaspali“ se záměrem poskytnout v příštích třech letech patřičnou kvalifikaci nejméně 100 000 mladým lidem mezi 25 a 35 lety, kteří nemají závěrečnou zkoušku v učebním oboru. Doplnění kvalifikace u lidí z této cílové skupiny patří k prioritním úkolům BA v příštích letech. Mladí lidé mají být cíleně osloveni a mají jim být předkládány nabídky. Zároveň se apeluje na hospodářskou sféru, aby změnila své strategie v získávání zaměstnanců a dala lidem starším 25 let šanci absolvovat závěrečnou zkoušku v učebním oboru v uznávané profesi. Vedle modulové kvalifikace prostřednictvím vzdělávacích stavebních kamenů, popř. dílčích kvalifikací je možná příprava na externí zkoušku.

Celostátní dílčí kvalifikace na základě státem uznávaných učebních oborů

Vstupní otázka zněla, jak lze utvářet formy poskytování kvalifikací orientované na závěrečnou zkoušku v učebním oboru pro mladé lidi bez ukončené formální profesní přípravy, jakou mohou mít hodnotu současné modely pro flexibilizaci současných profilů povolání ve vzdělávacích stavebních kamenech, popř. dílčích kvalifikacích a jak mohou být využívány dosavadní zkušenosti pro tuto dosud málo zpřístupněnou oblast.

Výsledky zkoušení ukazují, že s modelem pro strukturování státem uznávaných profesních polí do vzdělávacích stavebních kamenů je k dispozici nosná koncepce, o které platí, že je třeba ji dále rozvíjet pro cílovou skupinu mladých lidí s nízkou kvalifikací.

Při dalším utváření celostátních dílčích kvalifikací by se mělo přihlížet k těmto otázkám:

- Jak dalece je koncept vzdělávacích stavebních kamenů pro doplňování kvalifikace mladých lidí přenosný a realizovatelný, aniž by ohrozil profesní princip? Jak lze zajistit jednotný celostátní rozvoj?
- Jak významné jsou jednotné celostátně platné postupy poskytování kompetencí mladým lidem a poptávajícím podnikům? Jak tyto postupy koncipovat?
- Jak vypadají struktury podporující učení v podnicích a organizacích, aby lidem s nízkou kvalifikací, kteří často nejsou zvyklí se učit, umožnily získat kompetence a aby je přiměly usilovat o dosažení kvalifikace? Jaké didaktické koncepce a formy by se měly vytvářet a zkoušet?
- Jak mají být vytvořeny postupy zjišťování kompetencí, aby byly vhodné pro zjišťování dovedností profesního jednání ve smyslu zákona o odborném vzdělávání?

Přeložila Jana Šatopletová

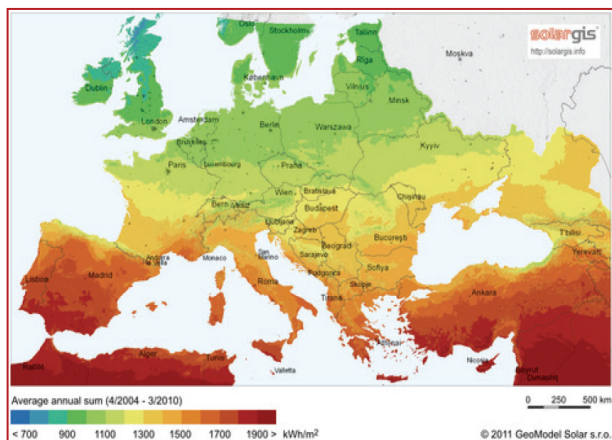
Forschungsinstitut Betriebliche Bildung (f-bb) <http://www.f-bb.de/>

Pramen: Frank, Irmgard. Konzepte zur abschlussorientierten Nachqualifizierung von jungen Erwachsenen.

BWP, 2014, Nr. 1, S. 40-43.

Jak udržitelná je fotovoltaická solární energie?

Solární fotovoltaické systémy vyrábějí sice elektřinu ze slunečního záření „zdarma“, ale jejich výroba je energeticky náročný proces.

Všeobecně se předpokládá, že trvá jen několik let, než solární panely vyrobí tolik energie, kolik se spotřebovalo na jejich výrobu, takže emise skleníkových plynů (CO₂) jsou velmi nízké ve srovnání s konvenční rozvodnou sítí.

Studie, na nichž je tento předpoklad založen, však píše hrstka výzkumníků, kteří jsou nadšenými zastánci solární energie. Kritičtější analýza ukazuje, že rovnováha kumulativní energie a emisí CO₂ je negativní, protože fotovoltaické elektrárny ve skutečnosti zvyšují spotřebu energie a emise CO₂. To ovšem neznamená, že tato technologie není užitečná. Jen je třeba pečlivě vybírat místa pro výrobu a instalaci solárních panelů a promyslet produkci systémů solární energie v globálním měřítku, např. i podle intenzity slunečního záření – viz mapa Evropy. Více se dočtete v článku, z něhož jsme čerpali. **AK**

Pramen: How Sustainable is PV Solar Power? Low-Tech Magazine. Doubts on progress and technology.

http://www.lowtechmagazine.com/2015/04/how-sustainable-is-pv-solar-power.html?utm_source=feedburner&utm_medium=email&utm_campaign=Feed%3A+typepad%2Fkrisdedecker%2Flowtechmagazineenglish+%28Low-tech+Magazine%29

Co nového v časopisech

Bref du Céreq	
GOFFETTE, Céline et VERO, Josiane. Chômage et qualité de l'emploi des jeunes : un tour de l'Europe en crise. [<i>Nezaměstnanost a kvalita zaměstnanosti mladých lidí: cesta Evropou v krizi.</i>] Bref du Céreq, No. 332 (2015), p. 1-4. Krise v Evropě postihla především mladé lidi. Ve velké většině zemí dosáhla míra nezaměstnanosti mládeže dosud nevídané úrovně a je doprovázena zhoršováním kvality její zaměstnanosti v období let 2006–2012. Tak se nezaměstnanost a špatná kvalita zaměstnání vyvíjejí ve shodě do té míry, že žádná země není schopna snížit nezaměstnanost, aniž by degradovala kvalitu povolání. (Česká republika není v článku zahrnuta.) Viz též článek Měření kvality zaměstnání v zájmu podpory způsobilosti mladých Evropanů na s. 5.	BERTHET, Thierry et BOURGEOIS, Clara. Approche intégrée des politiques de l'emploi : les défis de la territorialisation et de l'individualisation. [<i>Integrovaný přístup politiky zaměstnanosti: úkoly teritorializace a individualizace.</i>] Bref du Céreq, No. 334 (2015), p. 1-4. Integrovaný přístup politiky zaměstnanosti podporuje na evropské náhlání přebírané národními vládami zastavení vzestupu nezaměstnanosti. Předpokládá spolupráci jednotlivých aktérů na teritoriální úrovni, stejně jako individualizaci odezvy přinášené žadateli o zaměstnání. Ve skutečnosti tyto cíle narážejí na nedostatečnou koordinaci mnoha účastníků a také na obtíže poradců, kteří se snaží sladit globální přístup a příkaz k návratu do zaměstnání.

Nové knihy v knihovně

Občanské ctnosti : občanský étos a občanství v liberálně-demokratických společnostech. Uspoř. Edward C. Banfield.
1. vyd. Praha : Victoria Publishing, 1995. 131 s.
ISBN 80-85865-12-2 Sg. 7673

Jednou z věcí, proč Perikles chválí Atény, je, že představovaly něco, co bychom nazvali otevřenou společností. Zatímco jejich rival Sparta dosahuje stability prostřednictvím omezení a donucení, Atény podporují svobodný rozkvět lidské osobnosti. Tento vynikající stupeň rozvoje obsahuje stejně tak moment občanství jako lidskou stránku. Důležité je, že Atény tak, jak je popisuje Perikles, se vyznačují úchvatnou svobodou nejen ve veřejné, ale i soukromé sféře.

EURYDICE.

Adult education and training: widening access to learning opportunities : Eurydice Report. [Vzdělávání a profesní příprava dospělých: rozšíření přístupu ke vzdělávacím příležitostem.] Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2015. 160 s. (Education and Training)
ISBN 978-92-9201-664-7 Sg. 7674

Viz též Dospělí, kteří nejvíce potřebují vzdělání, k němu mají nejhorší přístup. Ze zprávy Eurydice. Zpravodaj 3/2015, s. 4-6.

MILLS, Dick.

Akvárium : ilustrovaná příručka pro začínající akvaristy. 1. vyd. Praha : Slovart, 1995. 116 s. (Praktická příručka)
Rejstřík rostlin a ryb. Název originálu: *A Fishkeeper's Guide to Tropical Aquarium*

Akvárium zařízené šterkem a rostlinami můžeme doplnit přidáním kamenů. Mnoho druhů ryb také pochází z oblastí, kde je daleko běžnější skalnaté dno. Výběr kamenů je stejně jako u šterku podmíněn jejich velikostí, barvou a složením. Měkké, porézní horniny nejsou vhodné, protože je rozrušuje voda. Stejně tak kameny s ostrými hranami, vápence nebo kameny obsahující nejasné minerální příměsi.

FÜRST, Maria.

Psychologie : včetně vývojové psychologie a teorie výchovy. Olomouc : Votobia, 1997. 263 s., 8 s. obr. příl. (Velká řada)
ISBN 80-7198-199-0 Sg. 7676

Zkoumání postojů má v sociální psychologii důležité místo. Poněvadž můžeme vycházet z toho, že mezi postojem a chováním je příčinná souvislost, máme naději, že výzkumem postojů budeme moci předvídat i způsoby chování. Výsledky ovšem ukázaly, že mezi verbálně projevovanými postoji, tak jak jsou např. zprostředkovávané dotazníky, a přímým chováním existuje jen malý soulad.

ČERMÁK, Vladimír.

Otázka demokracie. 3. Společnost a stát. 1. vyd. Olomouc : Olomouc, 1997. 254 s. ISBN 80-7182-041-5 Sg. 7677

Každé sociální kritérium musí sice udržovat vztah k realitě, nemá-li být považováno za pouhou fikci, obsahem tohoto vztahu však není úplná identifikace s existující sociální bází či jednotlivým sociálním jevem, neboť takový postup by finálně vedl k jejich pouhé registraci a k resignaci na další sociální vývoj.

TOMÁŠEK, Dušan a KVAČEK, Robert.

Causa Emil Hácha. 1. vyd. Praha : Themis, 1995. 221 s. (Historie ; 1). Fot. příl. Sg. 7678

Nacistická moc Háchu potřebuje a nechce ho nyní nikým zaměňovat. Protektorát má mít ráz klidného území, jehož úděl bude naplno říšsky realizován až po válce. Včetně údělu národa. Teď může žít i svou kulturou a dávat za ni „národní ceny“. Ministr Kapras je 27. září 1940 (tedy v podvečer svátku sv. Václava, který byl povýšen na hlavní národní tradici) také udělil: Neff, Štěpničková, Baarová, Marvan, Vojta-Jurný, Hudeček, Rutte i Vilém Závada a E. F. Burian. O poválečném osudu české národa však přemýšlejí představitelé říšské moci už zcela konkrétně. Tak 31. srpna 1940 předložili Neurath a iniciátor návrhu Frank Hitlerovi plán na postupnou likvidaci.

Zajímavé internetové adresy

Památník J. A. Komenského ve Fulneku

V březnovém čísle jsme v této rubrice psali o muzeích Komenského v Přerově a v Naardenu. Jeden z našich čtenářů nás upozornil, že *Učitel národů* působil i v dalších místech, např. ve Fulneku, kde mají jedinou dochovanou budovu v ČR, v níž Komenský prokazatelně žil, a to v letech 1618–1621. Památník byl v roce 1962 prohlášen za národní kulturní památku. Více o Komenského pobytu ve Fulneku najdete na stránkách <http://www.kousekpokousku.cz/> a <http://www.msregion.cz/cz/poodri/osobnostiljan-amos-komensky-3980/>

i v písničce Jaromíra Nohavici <http://www.nohavica.cz/cz/tvorba/textylemigrantska.htm>.

Nově uspořádané informace na stránkách Cedefopu – Country Data

Údaje o jednotlivých zemích se zobrazí po kliknutí na název země vedle vlajčky. Každý stát se představuje charakteristickým obrázkem a následuje seznam elektronických publikací. Nesmí vás mýlit uvedené datum vložení publikace na stránky – většinou *November 2014*, protože publikace jsou převážně starší a v listopadu tam byly jen přesunuty. Některé publikace jsou i novější, např. na stránce určené Lotyšsku, které právě předsedá EU – viz obrázek z Rígy. Na stránce je mapa Evropy, na které lze zobrazit události, publikace atd. <http://www.cedefop.europa.eu/en/country-data>

Národní park Gauja

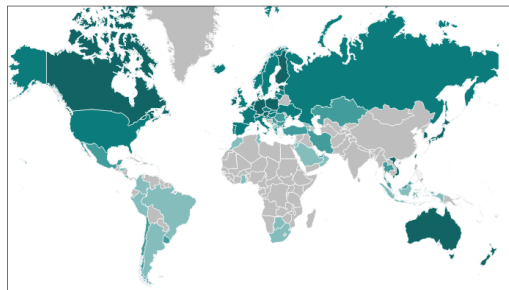
Národní park Gauja byl založen v roce 1973. Má rozlohu necelých 918 km². Poblíž města Sigulda je údolí řeky hluboké 85 metrů a šířka řeky v některých obdobích přesahuje 2,5 km. Kromě přírodních zajímavostí a krás se na území parku nachází přes 500 kulturních a historických památek. V Siguldě je to např. zámek na místě bývalého středověkého hradu.

<http://www.latvia.travel/en/sight/gauja-national-park>

Kde jsou nejlepší školy na světě?

To zjišťovala OECD. Výsledky 15letých žáků byly komentovány na webových stránkách časopisu TIME a stanice BBC. V TIME je ČR zmíněna hned v prvním odstavci, který jsme proto přeložili: *Asijské země obsadily prvních pět míst v globálním hodnocení matematického a přírodovědného vzdělávání, které provedla OECD, zatímco USA se umístily na 28. místě za mnohem chudšími zeměmi, např. Českou republikou a Vietnamem.*

<http://time.com/3856834/worlds-best-top-schools-survey-asial?xid=newsletter-brief>

High scores ■■■ Low scores ■ No data

Na stránkách BBC je tato mapa interaktivní. Najedete-li šipkou na zemi, ukáže se její umístění (čím tmavší barva, tím lepší).

1. Singapur, 2. Hongkong, 3. Jižní Korea, 4. Japonsko a Tchaj-wan, 6. Finsko, 7. Estonsko, 8. Švýcarsko, 9. Nizozemsko, 10. Kanada, 11. Polsko, 12. Vietnam, 13. Německo, 14. Austrálie, 15. Irsko, 16. Belgie, 17. N. Zéland, 18. Slovinsko, 19. Rakousko, 20. Spojené království, 21. ČR, 22. Dánsko, 23. Francie, 24. Lotyšsko, 25. Norsko, 26. Lucembursko, 27. Španělsko, 28. Itálie a USA...

<http://www.bbc.com/news/business-32608772>

Zpravodaj – Odborné vzdělávání v zahraničí vydává Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, Weilova 1271/6, 102 00 Praha 10, Redakce: anna.konopaskova@nuv.cz, tel. 274 022 133. Internet: <http://www.nuv.cz/vystupy/zpravodaj-odborne-vzdelavani-v-zahranici-1>